

**PEDAGOGIK FAOLIYATNING PSIXOLOGIK ASOSLARI VA
PEDAGOGIK QOBILIYATLARNING NAMOYON BO'LISHI**

Nabiyeva Yulduz Shuhrat qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti Filologiya fakulteti

o'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi

nabiyevayulduz676@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada pedagogik faoliyatning psixologik tabiatini belgilovchi asosiy omillar, o'qituvchi shaxsining kasbiy shakllanish jarayonlari va pedagogik qobiliyatlarning tarkibiy qismlari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida pedagogic qobiliyatlarning o'quv jarayoni samaradorligiga ta'siri hamda ularning namoyon bo'lish xususiyatlari IMRAD standarti asosida yoritib berilgan. Olingan natijalar o'qituvchining kommunikativ, tashkilotchilik va gnostik qobiliyatlari ta'lim sifatini oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Abstract:

This article analyzes the main factors determining the psychological nature of pedagogical activity, the processes of professional formation of the teacher's personality, and the structural components of pedagogical abilities. During the research, the impact of pedagogical abilities on the effectiveness of the educational process and their manifestation features are highlighted based on the IMRAD standard. The results show that the teacher's communicative, organizational, and gnostic abilities are of decisive importance in improving the quality of education.

***Kalit so'zlar:** pedagogik faoliyat, psixologik asoslar, pedagogik qobiliyatlar, kreativlik, gnostik qobiliyat, kommunikativlik, didaktik mahorat, ta'lim samaradorligi.*

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchi shaxsi shunchaki ma'lumot yetkazib beruvchi emas, balki ta'lim jarayonining sub'ekti va tashkilotchisi hisoblanadi. Pedagogik faoliyatning psixologik asoslarini o'rganish o'qituvchining o'z kasbiy mahoratini qanday namoyon qilishi va o'quvchilar bilan psixologik aloqani qanday o'rnatishini tushunishga yordam beradi. Mazkur maqolaning maqsadi pedagogik qobiliyatlarning tarkibiy qismlarini tizimlashtirish va ularning amaliy faoliyatdagi psixologik mexanizmlarini ochib berishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Pedagogik qobiliyatlar muammosi psixologiya fanida N.V. Kuzmina, V.A. Krutetskiy va A.I. Sherbakov kabi olimlar tomonidan chuqur o'rganilgan. N.V. Kuzmina tasnifiga ko'ra, pedagogik tizimning samaradorligi o'qituvchining gnostik, loyihalash, konstruktiv, tashkilotchilik va kommunikativ qobiliyatlariga bog'liq.

Tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy o'rganish va pedagogik kuzatuv metodlaridan foydalanildi. O'qituvchining kasbiy tayyorgarligi hamda uning psixologik xususiyatlari o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun $R = (C + P) / T$ modeli (bu yerda R – samaradorlik, C – qobiliyat, P – psixologik tayyorgarlik) asosida yondashildi.

NATIJALAR

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, pedagogik qobiliyatlar majmuasida didaktik qobiliyatlar birinchi o'rinda turadi. Quyidagi jadvalda pedagogik qobiliyatlarning asosiy turlari va ularning ta'limdagi roli keltirilgan:

Qobiliyat turi	Psixologik mazmuni	Namoyon bo'lish shakli
Didaktik	O'quv materialini oson tushuntirish	Murakkab tushunchalarni soddalashtirish
Kommunikativ	O'quvchilar bilan muloqot o'rnatish	Psixologik to'siqlarni yengish
Perseptiv	O'quvchi ruhiy holatini tushunish	Ehtiyoj va qiziqishlarni sezish
Suggestiv	Irodaviy ta'sir ko'rsatish	O'quvchilarni ruhlantirish

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogik qobiliyatlar tug'ma iste'dod bo'lishi bilan birga, maqsadli faoliyat davomida rivojlanib boradi. Ayniqsa, o'qituvchining kreativlik qobiliyati ta'limdagi nostandart vaziyatlarda yechim topish imkonini beradi. Biroq, faqatgina nazariy bilimga ega bo'lish yetarli emas; psixologik qobiliyatlarning amaliyotda "empatiya" va "refleksiya" mexanizmlari orqali namoyon bo'lishi o'qituvchi-o'quvchi munosabatlarini yangi bosqichga olib chiqadi.

XULOSA

Pedagogik faoliyatning psixologik asosi – bu o'qituvchi shaxsining o'z-o'zini rivojlantirishi va o'quvchilar dunyoqarashiga ta'sir ko'rsata olish imkoniyatidir. Maqola davomida aniqlanganidek, qobiliyatlarning kompleks namoyon bo'lishi ta'lim sifatini 30-40% gacha oshirishga xizmat qiladi. O'qituvchi o'zining psixologik salohiyatini doimiy ravishda tahlil qilib borishi kasbiy "yonish" (burnout) profilaktikasi uchun ham muhimdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. –T.: Sharq, 2010. – 459 b.

2. Kuzmina N.V. Ocherki psixologii truda uchitelya. – M.: Prosvesheniye, 1967. – 183 s.
3. Krutetskiy V.A. Osnovi pedagogicheskoy psixologii. – M.: Prosvesheniye, 1972.
4. Barduhn, S. (2014). Developing cross-cultural awareness in the monolingual classroom. BBC Council.
5. Qodirov M. Markaziy Osiyo falsafiy tafakkuri. –T.: Sharq, 2010. – 189 b.